

“ሉኣላውነትን ዴሞክራሲን ኣብ ኢትዮጵያ” ከመይ ነንብባ?

ብ ናሁሰናይ በላይ

ትግራይ ኣንላይን March 3, 2015

መፅሓፍ ኣይተ ገብሩ ኣስራት ኣብ መበል ኣርባዓ ዓመት ምጅማር ጡርኑፍ ብረታዊን ብሄራዊን ቃልሲ (organized armed National Struggle) ህዝቢ ትግራይ ብምፅሓፍን፤ ኣይተ ገብሩ ኣስራት ብሰንኪ ኣብ ሕወሓት ዝነበሮ ናይ ኣመራርሓ ቦታን ፍሉይ ጠመተ ምርካባ ኣየጠራጥርን። ብተወሳኪ ድማ እዋን ሀገራዊ መረጃ ምጂኑ ተነባቢነታ ሓፊ ከየበላ ኣይተርፍን። ስሚዲታዊ ተቃዋሚ ገለ ገለ ሰባት ድማ ንዝርገሐኣ ኣውንታዊ ሓገዝ ዝገበረ ይመስለኒ። ኣነውን ሓፊሻዊ ዳህሳሳይ (bird's-eye view) ብዝኾነ ዓይነት ኣነባብባ ነታ መፅሓፍ ምስ ኣንብብክዎ ብሰሩኽ መፅሓፍ ገብሩ ከመይ ክንብብ ኣለዎ? ዝብል ሕቶ ከልዕል ስለ ዝገበረኒ ነዚ ዝሰዕብ ፀሓፊ ጊሒፊ ኣለኩ። ዕላማ እዛ ፅሕፍቲ እዚኣ መፅሓፍ “ሉኣላውነትን ዴሞክራሲን ኣብ ኢትዮጵያ” ብምንታይ መዓቀኒታት ኢና ክንግምግም ዘለና ንዝብል ሕቶ መበገሲ ሓሳባት ንምውካስ እዩ።

ትሕዝቶ እታ መፅሓፍ ዝኮነ ይኹን ብዘየገድስ እታ መፅሓፍ ሓፋሽ ዘለዎ መረዳእታን ሓበሬታን ናይ ምርካብ መሰሉ ዘኹብር ብምጂኑ ንምንታይ ተፅሓፊ ዝብሉ ሪኢቶታት ሕጋውን ሞራላዊን መሰረት ክህልዎም ኣይክእልን እዩ። ኮታስ “እሰይ! እንጂዕ ፀሓፍካ” ብምባል ነቶም ኣብ ተመሳሳሊ ኸይዲ ዝነበሩ ሰባት ንክፅሕፉ ምብርታታዕ እዩ እቲ ዝሓሸ መንገዲ። ባህሪ እታ መፅሓፍ ማሕበረሰብ ንዝገብሮ ናይ ለውጢ ምንቕስቓስ ጠቓሚት (ገስጋሲት- progressive) ድያ ወይስ ጎታቲት (regressive) እያ ዝብል መርመራኻ ምዝራብ ግን ጠቓሚ ይመስለኒ።

ሓደ መፅሓፍ እንትንብብ ሙሉእ ኣረዳድኣ ንክህልወና ዝኾነ ዓይነት ጡሙር መመዘኒ ምሓዝ ኣገዳሲ ብምኻኑ ዕላማ እዛ ፅሕፍቲ እዚኣ እውን ነታ መፅሓፍ ንምግምጋም ከሕግዙ ዝኸእሉ መዓቀኒታትን ሕቶታትን ምልዓል እዩ ክኸውን። ብብዝመስለኒ ርእሲታት ከፋፊለ ድማ ነቶም ይጠቅሙ እዩም ዝበልክዎም መዓቀኒታትን ሕቶታትን ከምዝሰዕብ ኣቀሚጠዩም ኣለኹ። ኣነ ኣቐመይ ብዝፈቐዶ ሞኪረ ኣለኩ ንሰኻትኩም ድማ ብዝበለፀ ከምተማዕብልዎ ተስፍ እገብር። ሰናይ ንባብ!

1. ርእሲ ናይቲ መፅሓፍን ትርጉሙን

ርእሲ ማለት ነቲ ኣብቲ መፅሓፍ ዝሰፈር ሓሳባት ጠቅሊሉ ክገልፀልና ዝክእል ዋና ዓንኬል ናይቲ ሙሉእ ስራሕ ዝዛረብ ክፋሊ እዩ። ወይ ድማ ምእንቲ ዕዳጋ ከበህል ነቲ ኣብ ዓላማ ዘእተውካዩ ክንብብ እዩ ኢልካ ትሓስቦ ክፋል ማሕበረሰብ (Target Audience) ስሚዲቱ ክትንክፍ ይኸእል እዩ ኢልካ ትግምቶ ተባራዳይ ርእሲ ትመርፅ ትኸእል ኢኻ። ርክብ ጠቅላላ ትሕዝቶን ርእሲን እታ መፅሓፍ እንታይ ይመስል? ንመሸጣ ድዩ ወይስ ብትኸኸል ነቲ ትሕዝቶ እቲ መፅሓፍ ስለዝገልፀ እዩ ተባራዳይ ርእሲ ተመሪፀ? እዚ ምስበልኩ ትርጉም ሉኣላዊነት ዳህሲሰ ሓፊሻዊ ድምዳሜን ምርዳእን እታ መፅሓፍ ክሪኣ።

“ሉኣላውነትን ዴሞክራሲን ኣብ ኢትዮጵያ” ብትብል ዝተፅሐፍት መፅሓፍ ብምጂና ተዛማዲ ትርጉም ናይቲ ንኣርእስቲ ዝወግላ ቃላት ዘይምቕማጡ ዓብይ ድኸመት ዋላ እጂ እንተኾነ፤ ደራሲ እታ መፅሓፍ ዝኾነ ኣይተ ገብሩ ኣስራት ግና ሊበራሊዝም እዩ ዝኸተል ዝብል ውድብ (ዓረና) መስራትን ኸዚ ድማ ኣባል ብምጂኑ ኣብ ሉኣላዊነት ዘለዎ ኣረኣኢ ሊበራል እዩ ክኹን ዝክእል ብዝብል ግንዛብ ጥራሕ ኢዩ ጉዳይ ሉኣላዊነት ክግምግም ተገዲደ። ናይዚ ፀገም መንቀሊ ትርጉም/መብራህርሂ እንታይነት ሉኣላዊነት ዘይምቕማጡ እዩ፤ እቲ ፅቡቕ ነገር ግን

አየተ ገብሩ መስራትን አባልን ዓረፍ ብምኝኛም ኣብ ጉዳይ ሉኣላዊነት ክህልዎም ዝኸኸል ግንዛብ ብተዘዋወረ ምፍላጥ (by inference) ዝኸኸል ምኃኑ እዩ።

ሉኣላዊነት ስለ ዝበሃል ንድፈ ሃሳብ ካብ 16 ክፍለ ዘመን ጀሚሩ ዓበይቲ ፈላስፋታትን ናይ ሕጊ ሊቃውንትን ብዙሕ ሓሳባት ሰንዩም እዩም። ን ኣብነት ቦዲን ዝተብሃለ ናይ 16 ክ/ዘመን ሰብ ሉኣላዊነት ማለት “ኣብ ዉሽጢ ግዝኣትኻ ፍፁማዊን ብሕታዊን ሕጊ ናይ ምውፃእ ተኸእሎ እዩ” ይብል። ብተወሳኪ ድማ “እቲ ወናኒ ሉኣላዊ ስልጣን ኣብ ልዕሊኡ ኮይኑ ሕጊ ከውፅእ ንዝደሊ ኣካል ዋላ ሓንቲ ትዕግስቲ ከሪኦ የብሉ?” ይብል።

ቶማስ ሆብስ ዝተብሃለ ኢንግሊዘዊ ፈላስፋ ድማ “ሉኣላዊ ሓይሊ ብምንም ዓይነት መስርሕ ስልጣኑ ዘይተገደበን ኣብ ልዕሊ ኩሉ ነገር፤ ኣብ ልዕሊ ሃይማኖት እውን እንተይተረፈ፤ ዝውሰን ኣካል እዩ” ይብሎ። ካብዚ ብተፃራሪ ድማ ፕሬንድሮፍ “ሉኣላዊነት ማለት ብዘይ ገደብ ኩሉ ነገር ናይ ምግባር ስልጣን ኣይኮነን፤ ግዳስ ናይታ ሃገር ላዕለዋይ ሓይሊ ምኃን ማለት እዩ። ላዕለዋይ ማለት ግን ፍፁማዊ ማለት ስለ ዘይኮነ ሉኣላዊነት እውን ሕገመንግስታዊ ገደብ ክግበረሉ ይኸእል እዩ” ይብል።

ይኩን ደኣምበር ሉኣላዊነት ከዚ ብዝፈለጥ ትሕዝትኡ ምስፍሕፋሕ ዝጀመረ ምክታም ውግእ 30 ዓመት ሰዓቡ ብ ኣቆፃፅራ ፈረንጂ ብ 1648 ዝተፈረመ ብውዕለ ሰላም ዌስትፋልያ (peace of Westphalia) ኣቢሉ እዩ። ብመሰረት ውዕል ሰላም ዌስትፋልያ ሉኣላዊነት ክልተ መትከላት ዘካትት መፍትሕ ኾይኑ ተቀሚጡ፤ ዉሽጣዊን ግዳማዊን።

ዉሽጣዊ ሉኣላዊነት ማለት ሓንቲ ሃገር ኣብ ዉሽጢ ግዝኣታ ንዘለው ጉዳያት ብነፃነት ከምዝጥዕማ ገይራ ናይ ምምርሕ ተኸእሎን ስልጣንን ምውናን የርእየና። እዚ ማለት ናይ መወዳእታ ዉሳኔ ናይ ምውሳድ ስልጣን ኣብ ኢድ መን ክኾን ኣለዎ ንዝብል ሕቶ መልሲ ዝህበና ሓሳብ እዩ። ደጋዊ ወይከዓ ግዳማዊ ገፅ ሉኣላዊነት ድማ ሓንቲ ሃገር ከም ኣባል ማሕበረሰብ ዓለም ብማዕረገት ተቆፂራ ንክትሳተፍን ህልውነታ ብዝኾነ ዓይነት ግዳማዊ ሓይሊ ዘይምትንካፍን ዘርኢ ሓሳብ እዩ።

ብመሰረት እዚ ኣረዳዳኣ ሉኣላዊነት ተጣሒሱ ዝበሃል ግዳማውያን ሓይልታት ኣብ ናይ ሓንቲ ሃገር ናይ ዉሽጢ መሓውራት ስልጣን (domestic structures of authority) ናይ ወሳኔነት እጃም እንትህልዎም እዩ። እዚ ድማ ብሓይሊ (forceful intervention) ወይድማ ብእንግዶት (by invitation) እታ ተደፋሪት ሃገር ክኸውን ይኸእል እዩ። ወይድማ ሓንቲ ሃገር ብዉሽጣዊ ፀገማት ተወጢራ ከም ሃገር ክትገብርም ዝግባእ ምንቅስቃሳት እንትዕገቱ እዩ፤ ንኣብነት ሊብያ ኸዚ ዘላቶ ኹነታት። ዓለም ለኻዊ ርክባት ስርዓት (order)፣ ህድኣትን (stability) ተገማታይነትን (predictability) ንክህልዎም ናይ ዌስትፋልያ ሓሳብ ሉኣላዊነት ዓብይ እጃም ኣበርኪቱ እዩ።

ድሕሪ ካልኣይ ኩናት ዓለም ብዙሕ ፖለቲካዊን ሕጋዊን ምልውዋጣት ስለ ዝሰዓቡ ትርጉምን ኣረዳድኣን ሉኣላዊነት እውን ምቕያር ኣርእዩ እዩ። ብዝግመት እናተለወጡ ዝመፅኡ ዘለዉ ዓለም-ለኻዊ ሕግታትን፤ ምምፃእ ሓደሽቲ ሓሳባት (ከም ድሕንነት ደደሰባት- Human Security) ፤ ምውሳክ ዓይነትን ቁፅሪን መንግስታዊን መንግስታዊ ዘይኾኑ ተሳተፍቲ ዓለም-ለኻ ጉዳያት ካብቶም ንምልወዋጥ ትርጉምን ረብሓን ሉኣላዊነት ዝጥቀሱ ምክንያታት ዝተወሰኑ እዩም። በዚ ምክንያት ድማ እዩ ሉኣላዊነት ተፍጥሯዊን ዘይቅየርን ቐዋሚ ሓሳብ ኣይኮነን ዝበሃል። ንቅድሚት እውን ክቅየር ዝኸኸል ሓሳብ ምኃኑ ምግንዛብ ኣገዳሲ እዩ። እዚ ካብ በልኹ እስቲ ናይዚ ዘመን (modern) ትርጉም ሉኣላዊነት እንታይ ከምዝመስል ንርእዩ።

ዓለም ለኸ ኮሚሽን ምትእትታውን ሃገራዊ ሉኦላዊነትን (INTERNATIONAL COMMISSION ON INTERVENTION AND STATE SOVEREIGNTY-ICISS) ብ ኣቆፃፀራ ኣውሮፓ ብ 2001 ኣብ ዘሰናደኦ ፀብፃብ “ሃገራዊ ሉኦላዊነት ማለት ሓላፊነት ምሽካም እምበር በርኻ ዓፂኻ ከምድላይካ ምዕንዳር ማለት ኣይኮነን” ይብል። እቲ ሓላፊነት ድማ ንዜጋታትኻ ስለ ዝኾነ ቐዳማይ ደረጃ እዚ ሓላፊነት ኣብ ኢድ እታ ሃገር ከምዝኾነ ይተቅስ። ሓደ ክንርስዎ ዘይብልና ምዕባል ኣብ ዘበነ ግሎባላይዜሽን ሉኦላዊነት ክበሃል ከሎ ኣንፃራዊ (relative) ሓሳብ ምዃኑ እዩ። ብስንኪ ኢኮኖሚያዊን ፖለቲካዊን ምትእስሳር ሃገርት ረብሓ ደባት እናቐነስ ብምምፅኡን ዘመናዊ ቴክኖሎጂታት ርሕቀትን ግዜን እናሕፀርዎ ብምሽደምን ጉዳይ ሉኦላዊነት ብኣንፃራዊነት ኢና ክንርደኦ ዘለና። ፍፁም ሉኦላዊነት ዝበሃል ነገር የለን።

እቲ ፀብፃብ ሉኦላዊነት ልዕሊ መትከላዊ መስርሕ ዓለም-ለኻዊ ርክብ ምዃኑ ምስ ገለፀ ንብዙሓት ሃገራትን ህዝብታትን ትርጉም ሉኦላዊነት ጉዳይ ኣፍልጦ ማዕርነትን ክብርን፣ ጉዳይ ምሕብራብን ምክልኻልን ፋሉይ ማንነትን ሃገራዊ ነፃነትን፣ መስርሕ መረጋገጺ መስል ዓርሰ ዉሳኔ እዩ ብምባል ስፍሕ ዝበለ ትርጉም የቀምጥ። እቲ ሓላፊነት ከልተ ዓይነት ምዃኑ ድማ ይሕብር፣ ዉሽጣዊን ግዳማዊን። ብዉሽጣዊ ወገኑ ኣብ ዉሽጢ እታ ሃገር ናይ ዝነበሩ ህዝብታት ሓላፊነት ምኽባር መሰረታዊ መሰላቶምን ክብርታቶምን እንትኸውን፣ ብደጋዊ/ግዳማዊ ገፁ ድማ ምኽባር ሉኦላዊ ነፃነት ካልኣት ሃገራት እዩ።

መፅሓፍ ኣየተ ገብሩ ብ ዳሕረዎት ይኩን ብናይዚ ግዜ ትርጉም ሉኦላዊነት ኸይዲ ህወሓት ብምንታይ መመዘኒ እዩ ንሉኦላዊነት ኢትዮጵያ ይትንክፍ ዝብል? ብስሩኽ እስቲ እተን መሰረታዊ ባእታታት ሉኦላዊነት መፅሓፍ ኣይተ ገብሩ ትፈልጠን ዶ? መዓዝ እያ ሃገርና ኢትዮጵያ ብዉሽጣዊን ደጋዊን ሓላፊነታዊ ትርጉም ሉኦላዊነት ከምዚ ሕዚ ዘለናዩ ደረጃ ዉሽጣዊ ፖለቲካዊ ተኸእሎን ግዳማዊ ዓቕምን ሃኒፃ ሉኦላዊነታ ዘረጋገፀት?

ብዉሽጣዊ መግለጺ ካብ ጭቆና ሓሊፋ “ቤት ማእሰርቲ ብሄራት” ዝብል ቐፅል ስም ዝነበራ ሃገር፣ ብዓለም ለኻዊ ምንቕስቐሳ ሓደ ግዜ ብ ሳንባ ኣሜሪካ ሓደ ግዜ ብሶቭየት ሕብረት ትትንፍስ ዝነበረት ሃገር ምንባራ እንተዘኪርና ኢትዮጵያ ብሳላ መሪሕነት ሕወሓት-ኢህወደግ በፂሓቶ ኣብ ዘይትፈልጥ ደረጃ ሉኦላዊነት ከም ዘላ ምርዳእ ይከኣል። ስለዚ መፅሓፍ “ሉኦላውነትን ዴምክራሲን ኣብ ኢትዮጵያ” ነዚ ጉዳይ እዚ ከመይ ትሪኦ?

ብተወሳኪ ደራሲ እታ መፅሓፍ ኣይተ ገብሩ ሊበራሊዝም ተከታሊ ዝኮነ ፓርቲ መስራትን ኣባልን እዮም። ሊበራሊዝም እንዳተኸተልካ መሰረታዊ ጭንቅካ ሉኦላዊነት ሃገር ክኹን ኣይክእልን። ምክንያቱ ሊበራሊዝም ማለት በርኻን መሽኮትኻን ጋሕ ኣቢልካ ብምኽፋት ሓይሊ ርእሰማል (Capital) ንዘለዎም ግለሰባት፣ ኮርፖሬሽናትን ቀልፃማት መንግስታትን ምዕዳም (by invitation ዝበሃል) ማለት ስለዝኸውን ሊበራሊዝም እየ ዝኸተል እናበልካ ሉኦላዊነት ሃገሪይ እዩ ናይ ፈለማን መወዳእታን ዕማመይ ምባል ዘይከኣል ነገር ጥራሕ ዘይኮነስ ተሞክሮ ሃገራት ኣፍሪካ ዘይምፍላጥ እውን እዩ ዘመላክት።

ምትእትታው ሊበራል ዕማማት ባንኪ ዓለምን (World Bank) ዓለም-ለኻ ትካል ገንዘብን (International Monetary Fund) ኣብ 1990ታት ንብዙሓት ሃገራት ኣፍሪካ ከመይ ሉኦላዊነትን ጥራሕ ከይኮነስ ህላውነትን ከም ዝተፈታተነን ዓለም ዝፈላጦ ሓቂ እዩ። ነፃነት ኤርትራ ልዕሊ ሊበራሊዝም ንሉኦላዊነት ኢትዮጵያ ሓደጋ ተገይሩ ምቕማጡ ትሕዝቶን ጥልቀት ትንተና እታ መፅሓፍን ንክትጠራጠር ዝዕድም እዩ።

ባንኪ ዓለምን ትካል ዓለም-ለኻ ገንዘብን ሕወሓት-ኢህወደግ ዝመርሖ መንግስቲ ኢትዮጵያ ገና ዓቕሙ ከይደልደለ ከሎ ጀሚሩ ኣብ መሬት፣ ፋይናንስ፣ ኢነርጂን ቴሌኮሚኒኬሽንን ዘለዎ

መትከላት ንክቅይር ብዙሕ ግዕዳታትን ፀቕጥታትን እንተገበራኝ መንግስቲ ኢትዮጵያ ንዓይ ዝጠቅመኒ ኣነ እየ ዝፈልጥን ዝውሰንን ኢሉ ብዙሕ ዋጋ እናኸፈለውን ካብ መትከሉ ፊሊት ኣይበለን። እዚ ተግባር እዚ ሕወሓት-ኢህወዴግ ንሉኣላዊነት እዛ ሃገር ክንዲ ክንደይ ርሕቀት ከም ዝጓግዝ ኣየርኢን ድዩ? ሉኣላዊነት ማለት ቐልጻማት (IMF, WB, The Western Powers) ዝለል እንትብሉኻ ዘይምዘላል ማለት እዩ። ከምተን ካልኣት ሃገራት ኣፍሪካ ዝለላ እንትብሃላ “ክንደይ ሜትሮ ኢና ንዘልል” ምባል ምጥፋእ ሉኣላዊነት እዩ ዘርኢ።

2. ዕላማ እታ ፅሕፍቲ

ዓንኬል እታ መፅሓፍ ብኣውራነት ታሪኽ ሕወሓት እዩ። ታሪኽ ሕወሓት ታሪኽ ሕዝቢ ትግራይ እዩ። ሕወሓት ነቲ ህዝባዊ ቃልሲ መሪሓቶ እምበር ኣይፈጠረቶን። እዚ ቃልሲ እዚ ብሓፈሻ ዕዉት ዛንታ (success story) እዩ። ስለዚ እቲ ሓደ መምዘኒና እታ መፅሓፍ ናይ ህዝቢ ትግራይ ጀግንነት፣ ፀዋርነት፣ ብግይነትን መሃዳይነትን ብዝርዝር ትገልፅ ዶ? ዝብል እዩ። ኣብ ኢትዮጵያ ካብ ዝነበሩ ብዙሓት ውድባት ንምንታይ ውድብ ሕወሓት ተፈልፆ ተዓዋቲት ምኻና ኽ የብራህርህ ዶ? ሚስጢር ዓወት ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ከ እንታይ እዩ ይብል?

እዚ ንክብል ዘገደደኒ ሕወሓት ውሑድ፣ድኻን ዘይተምሃረን ገባር ሒዛ እያ ተዓዊታ፤ ስለዚ ታሪኽ ሕወሓት ብዋናነት ታሪኽ ዓወትን ሰዓራይነትን እዩ። ሽንፈትን ውድቀትን ንምፅናዕ ኣንፈት ብዕሪ ፀሓፋይ ናብተን ኣብነታት ውድቀት ዝኾና ቐፅሪን ስፍሪን ዘይብለን ውድባት ሃገርና እዩ ክዘር ዘለዎ። ሕወሓት ካብ ኩለን ተፈልፆ ፍፁም ዘይትጋገ ዴሞክራሲያዊት ውድብ ክትኸውን ምሕሳብ ኣይክኣልን። ናይ ሓደ ውድብ ባህሪ ብኣውራኡ ንዝነብረሉ ማሕበረሰብ ምምሳሌ ዝገርም ነገር ኣይኮነን። ሕወሓት ገለ ገለ ጥሕሰት መስል ደቂሰባት ክትፍፅም ትክእል እያ። ብተመሳሳሊ ውድብ ሕወሓትኽ ብመዳይ ባህሊ ዴሞክራሲ ዝነበርዎ ኣወንታዊ ነገራት ተጠቂሶምዶ? ን ኣብነት ባህሊ ሓበራዊ ኣመራርሓን (collective leadership) ፖለቲካዊ ተሳትፎ ወታደራዊ ክንፊ እታ ውድብ ምጥቃስ ይከኣል።

ሕወሓት ካብ ዴሞክራሲያዊ ባህሉ ድሑር ዝኾነ ማህበረሰብ ብምፍጣራ ብመዳይ ናይዚ ግዘ መዐቀቲታት መስል ደቂ ሰባትን ዴሞክራሲን ድኹም ክኾን ክምዝኸእል ብዙሕ ምርምር ዘድልዩ ነገር ኣይኮነን። ክንርስዎ ዘይብልና ነገር ድማ ኣብ መስዋእቲ ዘኸፍል በሊሕ ቃልሲ ዝነበረን ብብዙሕ ሸነኻት በትሪ ተነሓናሕቲ ሓይልታት ዝዓልቦ ዝነበረ ውድብ ምኹዋኑ እዩ። እቲ ጉዳይ መርዓ መርዓ ስለዘይኾነ እዩ ድማ ልዕሊ ሰሳ ሸሕ ህዝቢ መስዋእቲ ዝኮነ። ነዚ ጉዳይ እዚ እታ መፅሓፍ ተገልፅ ዶ? ወይስ ኣብቶም ጌጋታት ሕወሓት ጥራሕ እያ ተተኩር?

ድክመት ኣይነበረን ምባል ኣይክኣልን ኾይኑ ግና እቲ ድኻመት ዝበሃል ብናይ መዓዝ ዘበን ዓወዲ (contex) እዩ ተራእዩ ዘሎ። “ኢ-ዴሞክራሲያዊነት” ሕወሓት ምስቶም ኣብቲ ግዜ ዝነበሩ ውድባት እንትነፃፀር እንታይ ይመስል ዝብል እታ መፅሓፍ ሪኣቶ ዶ? ዝነበሩ ፀገማት እነልዕሎም ንመፃኢ ተመሳሳልቲ ፀገማት ንከይድገሙ ብምሕሳብ እዩ። ነቶም ድኩም ጉንታትን ስጉምትታትን ሕወሓት ተባሂሎም ዝቀረቡ ክዋነታት ኣብቲ እዋን እቲ ካልኣት መማረፅታት ምህላዎም ከ እታ መፅሓፍ ተርኢ ዶ? ካብቲ ጉጉይ ዝተብሃለ መንገዲ ዝሕሹ እንታይ ዓይነት መማረጺታትኽ ነይሮም? ዘይተመጣጠነ ሓለፋ ስጉምትታት (excesses) ክምዘህልው ምግማት ከምዝካኣል ኩሉ ምዕራፍውን ኣገዳሲ ምጻኑ ምርዳእ ዝኹብድ ነገር ኣይኮነን።

ጥሪ ሓቂ ዝመስሉ ነገራት ወይም ዝኾኑ ነገራት ካብ ዓወደም (context) ወፃኢ እንተተይኖም ሓሶት እዩም ዝኾኑ። እዚ ብክልተ መልክዕ ክኹን ይኸእል። ሓደ ኣልዕል ኣቢልካ ብምሕሳው (by commission) ካልኣይ ድማ ብ ምግዳፍ (by omission)። ክንደይ ዝኣክል ጥሪ ሓቂ እዩ ምስ ግቡእ ዓውዱ ተቀሚጡ? ንዝብል ሕቶ መልስን ሪኢቶን ላዕለዎት ኣመራርሓ ሕወሓት

ዝነበሩ ዝጠልብ ጉዳይ ብምጃኑ በይዛኹም ሓሳብኩም ሃቡና ክብል ይግደድ። ነቲ ብናይና ዓቕሚ ክንፈልጦ እንክእል ዓውዲ ኹ ብዝገባእ ዶ ተቀሚጡ?

ንኡብነት ኣነ ን ሓጎስ “ብቁመት ካብ ረዳኢ ትበልፅ” ኢለዩ ንበል። ደሓር ሓጎስ ናብ ዝዘኡ ከይዱ “ናሁናይ ነዊሕ ሰብ ኢካ ኢሉኒ” እንተይሉ ነቲ ፈለግ ዝነበረ ጥረ ሓቂ ካብቲ ምስ ረዳኢ ዝተነፃፀሉ ዓውዲ ኣውግኡ ሓሶት ዝኮነ ነገር ክዛረብ ኪኢሉ ኣሎ፤ ምኽንያቱ ካብ ረዳኢ ትነውሕ ኢኻምበር ብፍጥረትካ ነዊሕ ሰብ ኢኻ ኣይበልኩዎን።

3. ንመን እዩ ኹ ተፃሒፉ?

ሓደ ነገር ክትፅሕፍ ከለኻ ዒላማ እትገብር ኣንባቢ (Target Audience) ምህላው ናይ ግድን እዩ። ነቶም ላንጋ-ላንጋ ዝብሉ መዕነይነይቲ (moderate) ውድባትን ፖሊቲከኛታትንኻ ካብ ሕወሓት ከመይ ስልትን ስታራቴጂን ተወፅእ ተምህር ዶ? እዚ መፅሓፍ ህዝቢ ትግራይ ብመስተንክራዊ ዓወታቱ ንኮኸርዕን ኣብ ኹይዲ ዘጋጠምዎ ድኸመታቱ ንከይደግም ይገብር ዶ? ወይስ እቲ መሉእ ከይዲ “ጌጋ” ምንባሩ እያ ተጉልህ። ወይስ ነቶም ንህዝቢ ትግራይ ከም ከሓድን ጠላምን ገይሮም ዘፀልሙ ሓይልታት ድያ “ትግራይይቲ ናይ መረዳእታ በትሪ” ተቀብል? ብሓፈሻ ነዛ መፅሓፍ ምንባብ ኣብ ዕብዮት ዲሞክራሲን ኸብርታት ትግራይን እንታይ ትርጉም ኣለዎ?

እቲ ቃልሲ ብዋናነት ከይዲ ሓርነት ህዝቢ ትግራይ እምበር ናይ ውልቀሰባት እንካ ሃባ ጨዋታ ብዘይምጻኑ ትግራይን ተጋሩን ካብዚ መፅሓፍ እንታይ ይርብሑ? ኢልካ ምሕታት ግቡእ እዩ። ንኡብነት ህዝቢ ትግራይ ብወገን ሰሜንን ደቡብን ዘለው ሓይልታት ትምክሕቲን ፀቢብነትን ንዘውርድሉ ዘለው ማእለያ ዘይብሉ መጥቃዕቲን ጠቕኑን ንምክልኻል መፅሓፍ ኣይተ ገብሩ እንታይ ረብሓ ኣለዎ? ብዝብል መመዘኒ ነታ መፅሓፍ ምንባብ ጠቓሚ ይመስለኒ። ብሰሩኽ ህዝቢ ትግራይ ዘሕለፎ መከራን ነዛ ሕዚ ዘላ ኣንፃራዊ ሰላምን ልምዓትን ልዕሊ ኹሉ ዋጋ ከም ዝኸፈለ ብዝርዝር ድያ ትዛረብ?

4. ሕቶ ኤርትራ

ኣብዛ ነገር እዚኣ መራሕቲ ሕወሓት መብራህርሂ እንተሃብሉ ዝምረፅ እኳ እንተኾነ፤ ኤርትራ ድያ ወይስ ሊብራሊዝም ተሸኪሙ ዘምፀአም ዶብ ተሳገርቲ ትካላት (Transboundary economic and political forces) እዩም ንላኣላዊነትና ሓደጋ ክኾኑ ዝክእሉ? ዝብል ሕቶ ግን ብንድፈ ሓሳብን (theoretically) ብጭቡጥ ተርእዮታትን (empirical cases) መሰረት ጌርና ክንምርምር ዘለና ጉዳይ ይመስለኒ። እታ መስረታዊ ግንዛቤ ሉኣላዊነት ዘይምህላዎ ነታ መፅሓፍ ብብዙሕ ነገራት ዝፀለወታ ይመስለኒ፤ ልዕሊ ኹሉ ግና ን ጉዳይ ኤርትራ።

ሕወሓት ጉዳይ ኤርትራ ጉዳይ ባዕዳዊ መግዛእቲ እዩ ምባላ እታ መፅሓፍ ካብ ዝኸንኸናኣ ጉዳያት እታ ዓባይ እዚኣ ትመስለኒ። ኣነ ውን ኣብዛ ነገር እዚኣ መርገዒ ሕወሓት ይገርመኒ እንተነበረኳ እቲ ታሪካዊ ከይዲ ዝነግረና ግን ምስ መትከል ሕወሓት ዝጋጨው ኣይመስለኒን። ኣነ ዝፈልጦ ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ጣልያን ከም ሊብያን ሶማሊላንድን ኮሎንያል ሀገር ኮይና ምስ ፀንሐት ድሕሪ ምዝዛም ካልኣይ ኹናት ዓለም ብመስርሕ ሕቡራት መንግስታት ዓለም ኣብ ኢድ እንግሊዝ ብሐደራ ፀኒሓ። ውድብ ሕቡራት መንግስታት ሊብያን ሶማሊላንድን ነፃ ሃገራት ክኾና እንትውስን ኤርትራ ግና ብዘይ ፌደራላዊ ሕገ-መንግስቲ ብመሰረት ባዕዳዊ ደባታታ ምስ ኢትዮጵያ ብ መልክዕ ፌዴሬሽን “ናብ ወላዲት ሃገራ” (ወደ እናት ኣገርዋ) ክትሕወስ ወሲኑ።

ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ናይ ዓርሰ ዉሳነ ቃልሲ እዩ፤ ከምኡውን ኣብቲ ግዜ ዝነበረ ቃልሲ ካልኣት ህዝብታት ኢትዮጵያ። ይኹን ደኣምበር ናይቶም ቃልሲታት ናይ መወዳእታ ሽቶ ሓደ ስለዝኮነ ነቲ ሽይዲ እንምዝነሉ መዐቀኒ ሓደ ክኹን ኣይብሉን፤ ንምንታይ እንተይልና ታሪኻዊ ሽይዲ ኣመሰራርታን ፖለቲካዊ ተሞክሮ ህዝብታት ካብ ቦታ ናብ ቦታ ስለ ዝፈላለ እዩ። በዚ መዳይ እዙይ እታ መፅሓፍ እንታይ ዝተፈለየ ታሪካዊ መረዳእታ ወይ ኣተረጓጎማ ኣቅሪባ እያ ነቲ ናይ ሕወሓት መትከል ነቁፋቶ?

ሕወሓት ኣብ መሰረታዊ ፖሊሲታታን፣ መትከላታን ስትራቴጂኣን ተደራዲራ (concede) ትፈልጥዶ? ማለት ነዘም መሰረታውያን ኣብ ሓደጋ ዘውድቁ ነገራት ምእንቲ ጥቅሚ ሻዕብያ ኢላ ኣሕሊፋ ሂባ ትፈልጥ ውድብ ድያስ ወይስ ኣብ ገለ ገለ ታክቲካዊ ነገራት እያ concede/compromise ትገብር። ነዚ ነገር እታ መፅሓፍ ነፃራ ብዝርዝር ሪኣቶ ዶ? ሰበይቲ ፕሬዘደንት ሃገር ኣሜሪካ ፍራንክሊን ፍራንኮልት ዝነበረት ኤልያኖር ፍራንኮልት ከምዚ ትብል “Great minds discuss ideas; average minds discuss events; small minds discuss people”. ቱሑት ኣእምሮ ኣብ ጉዳይ ዉልቀሰብ፣ ማእኸለዎት ድማ ኣብ ከስተታት (ክዋኖታት) እንተተኩሩ ልዑል ኣእምሮ ግን ኣብ ሓሳብ የተኩር ትብል።

በዚ መሰረት እዚ እንተሪእናዩ፡ ብስሩኽ ሓይልታት ሕወሓት ኣብ መሬት ኤርትራ ኣንፃር ደርጊ ምቕላሶም ንጥቅሚ ህዝቢ ኢትዮጵያ ከፃረር ይክእል ድዩ? ናይ ህዝቢ ኤርትራ ነፃነት ምድጋፍ ኣንፃር ጥቅሚ ህዝቢ ኢትዮጵያ ምዃን ማለት ድዩ? ኣብ ጉዳይ ኤርትራ ሕወሓት ዝነበራ ፖሊሲን መትከላትን ኣፈፃፀምኦምን እንታይ ይመስሉ ነይሮም? እቲ መሰረታዊ ከበርህ ዘለዎ ነገር ውድብ ሕወሓት ሻዕብያን ህዝቢ ኤርትራን ፈላልያ ትርኢ ዶ ነይራ እዩ?

ስተራተጂ፣ ፖሊሲ፣ ፕሪንሰፕላን ግዝያዊ ታክቲካል ስጉምታትን ምፍላይ ብጣዕሚ ኣገዳሲ ነገር እዩ። ናይ ሓደ ውድብ ናፅነትን ዓቕምን ዝምዘን ብግዝያዊነት ብዝውሰድ ታክቲካል ስጉምቲ እንተዘይኮነስ ብቀዋሚነት ብዝሕዘም ስትራተጂታትን፣ ፖሊሲታትን ፕሪንሰፕላንን እዩ። ኣብ ቀወምቲ እምነታቱ ዘይፀንዕ ውዳብ ናይ ምዕዋት ዕድሉ ኣዝዩ እዩ ዝትሕት፤ መብዛሕቲኡ ግዜ ድማ ከዕወት ኣይክእልን። ስለዚ እታ መፅሓፍ ነዘም ወሰንቲ ነጥብታት ብዝርዝር ድያ ሪኣቶም ወይስ ንኩሎም ነገራት ጨፍሊቃ እያ ነፃነትን መትከላዊ ዓቕሚ ሕወሓት ክትግምግም ፈቲና?

5. መራሕትን ስልቲ ኣመራርሐኦምን ኽ ከመይ ተሪኦም

ህዝቢ ትግራይ ንዝተጎናፀፎ ዓወት ብውሕልልን መሃዳይን ብዝኾነ መንገዲ ዝመርሑ ሰባት ኽ ኣብታ መፅሓፍ ከምይ ተቐሚጡ። እታ መፅሓፍ ነዚ መስተንክር ዝስርሐ ኣመራርሐ ኣፍልጦን ክብርን ትህብ ዶ? ኣብቲ ቃልሲ ዐብይ እጃም ዝነበሮም፣ ንነብሶምን ሓንቲ ሂወቶምን ከይሰግኡ ነቲ ቃልሲ ብዝተክአሎም ዓቕሚ መሪሖም ናብ ዓወት ዘብፁሉ ግለሰባት ዝግበኦም ቦታ ረኺቦም ዶ ወይስ ከም ናይ ስልጣን ፃምእ ዝነበሮም ሰባት እዩም ተቐሚጦም።

ንሓደ ፖለቲካዊ ሽይዲ ወይ ድማ ህዝቢ ክትፀርፍ እንተደሊካ ነቶም መራሕቲ ኢኻ ተናኹ። ከምቶም ሓደ ሓደ ትምክሕተኛታት ዝገብርዎ፣ ንህዝቢ ትግራይ ዝፀረፉ እናመሰሎም ሃፀይ ዩውሀንስ ዝስርሐዎም ፅቡቓት ነገራት ከምዘየለዉ ኣምሲሎም የናሽው ወይም ን ህዝቢ ኣምሓራ ዝፀረፉ እናመሰሎም ንሀፀይ ምኒሊክ የናሽው ። ን ኣብነት ተጋዳላይ መለስ ዜናዊ መገልገሊ ሻዕብያ ጌርካ ምቕራብ እቲ ፀርፊ ንመለስ ድዩ ወይስ ንመለስ ኣሚኑ ብመለስ ዝተመርሐ ህዝቢ እዩ?

ኣብዚ መዳይ እዚ ብ 1978 ዓ/ም ብ ተጋዳላይ መለስ ዜናዊ ዝተፅሓፈት “ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ካብይ ናብይ” እትብል መፅሓፍ ኣብ ኢደይ ትርኩብ። ካብታ መፅሓፍ ዝተረዳእኹዎ ነገር

እንተሃልዩ መለስ አይኮነንዶ አገልጋላይ ሻዕብያ ከብሎ ሻዕብያ እንታይ ምዃኑ ንኤርትራ ናባይ ከም ዘብጹሓ ትንቢታዊ ብዝመሰል ነገር እዩ ብጹሖታ ኣቅሚጥዎ። እስቲ ሓደ ሓደ ሓሳባት እንካብ ናይ መለስ መፅሓፍ ከካፍለኩም

1. ህዝቢ ኤርትራ ብኩሉ መዳይ ድሑር ብምዃኑ ካብዚ ህዝቢ እዚ ተፈጠረን ዘለዎ ከም ሻዕብያን ጀብሃን ዝበላ ውድባት እውን ድሑራት እየን።
2. እዘን ድሑራት ውድባት ናይ ባንዴራ ናፅነት እምበር ኢኮኖሚያዊን ፖሊቲካውን ነፃነት ናይ ምምፃእ ዓቅሚ ከምዘይብለን ግልፂ እዩ።

መለስ ዜናዊ ነቲ ትንተና ከይሸፋፈነ ከምዘላታ ብዘየሻሚ ቛንቛ እዩ ኣቕሚጡወን። እዚ ፅሑፍ እዚ ቅዋም መለስ ዜናዊ ጥራሕ ኣይነበረን፤ ሽታስ ሕወሓት ተቀቢላ ምስ ኣፅደቀቶ ንሻዕብያ ተዘይቀረየ እያ ሂባቶም። ኣውራ ትኩረት እቲ መፅሓፍ ኣብ ምንታይ እዩ? ዝብል ሕቶ ምርኣይ ጠቓሚ ኣካይዳ ይመስለኒ። ጉዳይ ዓሌታዊ ድሕረ ባይታ መሰረት ትንተና ክኾነና ስለዘይክእል ነቲ እታ መፅሓፍ ኣሎ ትብሎ ንሻዕብያ ምምእዛዝ መንቀሊኡ እንታይ እዩ ትብል? ን ኣብነት ኣብ ክፍፍል ጠበንጃ ዝፈጠር ጉሕለት ሓንቲ ክውኒት (event) እምበር ከመይ ገይራ እያ ኣብ መሰረታዊ መትከላትኻ ተንሸራታይ ምኳንካ ተርኢ? ኣብዚኣውን ዘረባ ኤልያኖር ሩዝቩልት ምዝካር ጠቓሚ ይመስለኒ። ጠመተ እታ መፅሓፍ ኣብ ሓሳብ (መትከላት፣ፖሊሲታትን፣ስታራቴጂታትን) ድዩ ወይስ ኣብ ከስተታትን ውልቀሰባትን እዩ ዝብል ምርኣይ ኣገዳሲ እዩ።

እዚ ሓቂ ኣብ መዓልታዊ ሂወትና ጥራሕ ተሓፂሩ ዝተርፍ እንተይኮነስ ኣብ እንፅሕፎ ፅሑፍ እውን ዝረኣ ነገር እዩ። መፅሓፍ ኣየተ ገብሩ ኹ በዚ መመዘኒ ስሕበት ጠመተኣ ናባይ ተዘንብል? እቶም ዝቀረቡ ክስተታት ብነብሶም ድዩም ተገምጊሞም ወይስ ንምንታይ ከምዝተኸሰቱ ሓሳብ ቀሪቡሎም እዩ? ጉዳይ ውድብ ሕወሓት ናይ ሓደ ሰብ ወይ ከዓ ድርጅት ጉዳይ ስለዘይኮነ እንታይነት ስሕበት ጠመተ እቲ መፅሓፍ ምፍላጥ ናይቲ መፅሓፍ ረብሐ ኣዝዩ ስለዝውሰኖ ብቀሊሉ ዝረኣ ነገር ኣይኮነን።

*“ንውፁዕ ህዝብካ ረገፁ ድም ዘንበዐ ፀላኢ
ኣብ ርእሲኡ ደይብካ ሒነኻ ትፈዲ
እንበር ፅኑዕ ተቃላሳይ ወዲ ህዝቢ”*

ኢልና ንዝንተኣለም እነምግሶ ነፈሲ ወከፍ ተጋዳላይኽ ኣፍልጦን ክብርን ናኡዳን ብዝርዝር ትገልፅ ዶ?

6. ካብ ኣንጻር ሰፊኑ ዘሎ ሕማም ኣፀሓሕፋ ታሪክ

ኣብ ሀገርና ብሰፊሕ ዝረኣ ሕማም ኣፀሓሕፋ ታሪኽ ኣሎ። እዚ ሕማም እዚ ሓደ መግለጺ ምስ ግለሰባት ዘለካ ርክብ መሰረት ጌርካ ታሪክ ምፅሓፍ እንትኸውን እቲ ካልኣይን ኣዝዩ ዘሕምምን መግለጺ ግና ናይ ሰብ ታሪክ ተራ ምሕባእን ወይ ድማ እጃም ሰባት ሰሪቅኻ ከም ናይ ባዓልካ ጌርካ ምቅራብ እዩም። እዛ መፅሓፍ እዚኣኽ ክንደይ ዝኣክል ካብዚ ሕማም ነፃ ኢያ? ዝብል መምዘኒ ብጣዕሚ ወሳኒ እዩ። እቲ መፅሓፍ ብዙሕ ሐበሬታታት ብዘለዎ ሰብ ከም ምፅሓፍ መጠን “ናይ ቄሳር ንቄሳር ዶ?” ይህብ ዝብል ሕቶ ኣገዳሲ ይመስለኒ።

ብተወሳኺ እቲ ታሪኽን ጉዕዞኡን ኣይተ ገብሩ በይኖም ዘይኸድዎ ብምዃኑ እቲ መፅሓፍ ቅድሚ ምፅሓፎም ካብቶም ብሂወት ዘለው ሰባት መረዳእታ ከእክቡ ወይም ክጣልሉ ሞኪሮም ዶ? እዚ ምግባር ናይቲ ፅሑፍ ተኣማኒነት ክልዕሎ ካብ ምእኻል ሓሊፉ እቲ ታሪክ ብዝተፈላለዩ ሪቶታት

ሰብ ታሪኽ ናይ ምርጻድ ዕድሉ ስለዝውሰኽ እዩ። እዙይ ምግባር እንተዘይተኻኢሉ ድማ እቲ መፅሐፍ ምስተዛዘመ ቅድሚ ናብ ሕትመት ምእታዉ ኣብቲ ቃልሲ ብዝነበሩ ሰባት ክግምገም ምግባር ብጣዕሚ ኣገዳሲ እዩ። ስለዚ መፅሐፍ “ሉኣላውነትን ዴሞክራሲን ኣብ ኢትዮጵያ” በዚ መዳይ እዚ እንታይ ትመስል ዝብል ሕቶ ምልዓል ግቡእ ይመስለኒ።

ከም መዕፀዊት እዛ ፅሕፍቲ ክትኾን ነዛ ትሰዕብ ኢላ ፀሓፊይ ክዛዝም። ፀሓፊይ ሓደ መፅሐፍ ዝለዓለሉ ስለልቦናዊን ሞራላዊን ኩነታት ነቲ ፀሓፊ ብምንባብ ምፍላጥ ይከኣል እዩ። ን ኣብነት ኣብ ፀልማት ኣቲኻ እትሓሰቦ ነገር ናይ ቀቢፀ ተስፋ ፖለቲካ ከተሰዕብ ስለ ዝትኸእል ካብ ጥቅሙ ጉድኣቲ ከመዝን ይክእል እዩ። ብግልባጡ ድማ ብሩህ ተስፋ ዝረኣዩን ኣብ ገስጋሳይ ስለልቦናዊ ኣተሓሳስባ ዝተደረገ ፀሓፊይ ብዝኾነ ሕማቅ ሓይሊ ወይ ከዓ ስሚዒት ተደፋፊኡ ናብ ተታሒዝና ንጥፋእ (mutual destruction) ዝብል መንገዲ ኣይኣቱን፤ ተጋግዶ እንተኣተየኻ ቶሎ ናይ ምውፃእ ዕድሉ ዝሰፍሐ እዩ። እቲ ብሕርቃንን ተስፋ ምቁራፅን ኣብ ፀልማት ዝኣተው ግን ንባዕሉ ፖለቲካዊ ዓርሰ ቕትለት (political suicide) ካብ ምፍፃም ሓሊፉ ካሊእ ሰብ ለኪሙ ክጠፍእ እንተኮይኑ እምበር ሃናፃይ ናይ ምኳን ዕድሉ ዝፀበበ እዩ።

ኣብ ሃገርና ሓደ ናይ ፖለቲካ ወይም ናይ ታሪኽ መፅሕፍ ተፃሒፉ ክበሀል ከሎ ናብ መብዛሕቲኤና ዝመፅእ ሕቶ “እስኪ ኸዚ ኸ መን ንመን ፀሪፉ” ዝብል እዩ። ነዚ እዩ ድማ ድሕሪ ምንባብ ኣብ እንህቦ ሪኢቶ “ንእገለ ጥራሕ ዝባኑ ኣቅሪይዎ”፤ “ንእገለ ድማ ልክዕ ልክዑ ነጊርዎ”፤ “ሸንቅላጡ ኣውግእዎ” ዝብሉ ቃላት ካብ ኣፍ “ኣንቡብቲ” ዘይጠፍኡ። ኣብ ሓሳብ ዘየተኩር መፅሕፍ ካብ ናይ ቡን ወግዒ ዝፈልዩ ብወረቀት ምፅሓፉ ጥራሕ እዩ ክኸውን። መፅሓፍ ኣየተ ገብሩ መፃኢ ኩነታት ህዝቢ ትግራይ ዱልዱልን ብሩህን ንምግባር ካብ ዝብል ቅኑዕ ተበግሶ ድያስ ወይስ ተታሒዝና ንጥፋእ እዩ መበገሲኡ? ነዚ ሕቶ እዚ ንምምላሰ ኣብታ መፅሐፍ ዝስትውዓሉ ስነልቦና እቲ ፀሓፊ ብድምቢ ምምርማር ኣድላይ እዩ።

ኒኮሎ ማክያቪሊ ዝተብሃል ጣልያናዊ ፈላስፋ “How we live is so far removed from how we ought to live, that he who abandons what is done for what ought to be done, will rather learn to bring his own ruin than his preservation” ይብል። ትርጉም “ኑቡር ሓቂ ሂወትና ካብ ብሓሳብና እንምነዩ ኣዝዩ ዝረሓቀ ነገር ብምጃኑ ንዝተገበረ ነገር እናገደፈ እዚ ምኾነ ይሓይሽ ነይሩ እናበለ ግዚኡ ዘጥፍእ ሰብ ውድቀት እምበር ንነብሱ ካሊእ ከምህራ ኣይኸእልን” ኢሉ ይመክር።

እታ መፅሓፍ እተልዕሎም ገለገለ ነገራት ኣብቲ እዋን ዝነበሩ መራሕቲ ሕወሓት እምበር ካሊእ ክፈልጦም ስለዘይኸእል ንሶም ብፀሓፊ ይኹን ብመልክዕ ቻለ መሕትት መልሲ እንተሃብሉ ዝምረፅ እኻ እንተኾነ፤ ኣነ ኣቕመይ ብዝፈቀደለይ ንመፅሓፍ “ሉኣላውነትን ዴሞክራሲን ኣብ ኢትዮጵያ” ክንግምግመሉን ክንዕቅነሉን ይጠቅም እዩ ኢላ ዝሓሰብኩዎም መምዘኒታት ኣቀሚጠ ኣለኹ። ካልኣት ድማ ነዚ መሰረት ገይሮም እተን ተላዒለን ዘለዋ ሓሳባት ብዝበለፀ ከምተማዕብልዎ ተስፋ እናገበርኹ ፀሓፊይ በዚ ክዛዝም።

ሐበሬታ: ናሁሰናይ በላይ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ዩኒቨርሲቲ መምህር እንትኸውን ብዘርፈ ፖለቲካል ሳይንስን ዓለም ለኻዊ ርክባትን ዝተምሃረ ኾይኑ ኣብዚ እዋን እዚ ኣብ ዙርያ ርክብ ኣመራርሓ ወያኔ ዴሞክራሲን ልምዳታዊ መንግስትን ናይ ዶክትሬት ትምህርቱ ኣብ ምጥንቓቕ ዘሎ መንእሳይ እዩ።